

SVV-verkkopamfletti 2014

Abstraktit

Abstraktien luvaton käyttö kielletty (kysymykset Jenni Pätärille jenni.patari (at) sivistystyo.fi). Viittaukset julkaistuihin artikkeleihin normaalien viittauskäytäntöjen mukaisesti.

ANNIKA TURUNEN

Kansalaisuutta ja puutöitä

Artikkelissa tarkastellaan kansalaisopiston puutyökurssin kansalaisuusnäkökulmaa. Kirjoittaja on osallistunut senioreille tarkoitettulle puutyökurssille yhden kevätlukukauden ajan. Puutyökurssi on luonteeltaan työpaja, jossa jokainen tekee omia töitään omien taitojensa mukaan ja kehittyy työpajan ohjaajan ja muiden osallistujien avulla.

Monet osallistujista ovat osallistuneet kurssille jo monen vuoden ajan. Ryhmässä on silti myös muutama uudempi tulokas. Ryhmä on kaksikielinen (suomi ja ruotsi) ja osallistujilla on toisistaan jossain määrin poikkeavia taustoja. Vain yksi osallistujista on nainen. Osallistujat painottavat, että kurssin sosiaalinen anti on tärkeä ja yksi merkittävä syy tulla kurssille vuodesta toiseen. Tämä tukee ajatusta kansalaisopistosta yhteiskunnallisen luottamuksen tukijana, eli niin sanotun sosiaalisen pääoman tuottajana. Työskentely kurssilla saa tämän lisäksi myös usein työnomaisia piirteitä. Nikkarointi on tässä ryhmässä vakavaa puuhaa ja työstä ei paljon lintsata.

Kansalaisuus voi olla sekä sopeuttavaa että uudistavaa tai voimaannuttavaa. Tällä puutyökurssilla sopeuttavat piirteet ovat näkyvimpiä. Kurssilaisten nikkarointi sinänsä ammentaa vanhoista tekniikoista ja perinteistä. Nikkaroinnin työluonne on myös vahvasti esillä osallistujien puheissa ja työmoraali on korkealla. Itse kurssin sisältö ja sen toteutus ovat siis pääasiassa sopeuttavia. Kurssin sosiaalinen kanssakäynti on myös enimmäkseen luonteeltaan sopeuttavaa. Vaikka esimerkiksi kahvipöydässä puidaan politiikkaa ollaan asioista useimmiten samaa mieltä. Ja jos ollaan eri mieltä yritetään välttää väittelyä ja myös toisten näkökulman ymmärtämistä.

Laajemmasta näkökulmasta tarkasteltuna tämä puutyökurssi toimii osaltaan myös yhteiskunnallisesti sopeuttavana siinä mielessä, että se tarjoaa kohderyhmälleen tyypillistä toimintaa. Puutyöt eivät ole kovin odottamaton toimintamuoto miespuolisille seniorikansalaisille. Muutama puutyökurssilaisista näkisikin mielellään, että nikkaroimassa olisi esimerkiksi nuorempia, jotka oppisivat vanhemmilta. Voisiko vapaa sivistystyö systemaattisemmin kyseenalaistaa eri ryhmien odotettuja rooleja kurssitarjonnallaan? Ehkä vapaa sivistystyö voisi myös nykyistä aktiivisemmin tukea eri ryhmien kohtaamisia?

JYRKI HILPELÄ & ARI SIVENIUS

Sivistystyö vastatulessa?

Onko sivistystyö haaksirikkoutumassa vaikka se koskettaa eri elämänalueita yhteiskunnan sisällä? Sivistyksessä on kysymys ihmiseksi tulemisesta, jolloin huomio kiinnittyy yksilön luonteenomaisiin piirteisiin kuten järjellisyteen ja esteettiseen maailman jäsentämiseen. Sivistys on hengen viljelyä, joka vahvistaa mainittuja piirteitä. Se ilmenee järkenä,

arvostelukyknä ja hyvänä makuna.

Artikkelissa rakennetaan ideaalityyppinen kuva maailmasta, jossa ei ole tilaa sivistykselle. Tätä maailmaa luonnehtii totalitarismi, jossa kaikkia elämänalueita arvioidaan kansallisen talouden suoritus- ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Se muotoilee niin koulutusta kuin elämäntapaa ja asenteita yleisemminkin. Vaikka filosofiset suuntauksot eivät ole sellaisessa asemassa päätöksenteossa, että ne tuottaisivat yhteiskunnallisia muutoksia, on niillä merkitystä joko tapahtuneen kehityksen legitimoijana tai kritiikin lähtökohtana. Artikkelissa tarkastellaan postmodernin ajattelun merkitystä tässä suhteessa.

RISTO IKONEN

Suomalaisen kasvatusyhteiskunnan genealogia

Kasvatus ja koulutus mielletään usein vain yhteiskunnan nuorempia ikäluokkia koskevaksi. Myös koulutushistorian yleisesityksissä painopiste on usein nykyisen perusasteen ja lukion historiallisen kehityksen kuvauksessa.

Voidaan hyvin puhua perpektiivivirheestä, jonka syynä on menneisyyden hahmottaminen nykyisyyden ehdoin. Kuva muuttuu merkittävästi, kun modernin yhteiskunnan ilmiöistä ryhdytään tarkastelemaan menneisyydestä käsin. Tällöin keskeistä ei ole selvittää nykyisten käytänteiden asteittaista muotoutumista vaan itse kehkeytymisprosessia. Tätä historiantutkimuksen erityistä lähestymistapaa voi hyvin kutsua genealogiaksi.

Tässä tekstissä aloitetaan suomalaisen kasvatuksen ja koulutuksen varhaisvaiheiden tarkastelu historiallisen ajan alusta, siis 12. vuosisadalta. Tarkoitus on kuvata kasvatuksen ja koulutuksen kehkeytymiseen vaikuttaneita voimia, rakenteita ja historiallisia sattumuksia.

Genealogisen tarkastelun perusteella näyttää siltä, että suomalainen kasvatus on alusta lähtien ollut ensisijassa aikuiskasvatusta ja että nykypäivän kiistatta suurin ja vaikutusvaltaisin kasvatusinstituutio on suomalainen yhteiskunta. Tämä tulkinta antaa myös sivistys-käsitteelle uudenlaisen merkityssisällön.

JYRI MANNINEN

Mikä nakertaa vapaan sivistystyön vapautta, työtä ja sivistävyyttä?

Kirjoituksessa kootaan vapaata sivistystyötä (erityisesti kansalaisopistoja) koskevat havainnot, tutkimustulokset ja kokemukset tiiviiksi tarkasteluksi siitä, miten vapaata ja sivistävää kyseinen työ tällä hetkellä on. Lisäksi arvioidaan, miten tuota työtä käytännössä tehdään ja minkälaisia reunaehdot uudistunut lainsäädäntö ja kehittämishankkeet ovat työlle asettaneet.

Poleemisessa kirjoituksessa kootaan sivistystyön perinnettä ja alkuperäistä tehtävää nakertavat tekijät lyhyesti yhteen. Tällaisia ovat esimerkiksi uudistunut lainsäädäntö ja painopistealueet, laatu- ja kehittämisavustukset ja laatutyö. Toisaalta esimerkiksi kansalaisopistojen vakiintuneet työtavat ja koulutussuunnittelun mallit vaikeuttavat tasa-arvon ja ehkä myös sivistystehtävän toteutumista.

Aineistona käytetään kokemusten ja havaintojen lisäksi tutkimus- ja arviointituloksia, erityisesti Arviointineuvoston toteuttamaa kansalaisopistojen arviointia (Markkanen ym. 2012a ja b), vapaan sivistystyön hyötytutkimuksia (Manninen 2010, valmistumassa oleva BeLL-tutkimus) ja aikuiskoulutuksen osallistumistilastoja.

Lähteet:

Manninen, J. 2010. Sopeuttavaa sivistystyötä? Aikuiskasvatus 3/2010.

Markkanen, M., Lang, T., Lillas, A., Lovio, M., Manninen, J., Takatalo, E., Kamppi, P., Knubb-Manninen, G. & Pietiläinen, V. 2012a. Kansalaisopistojen oppilaitos- ja ylläpitäjäjärakenteen arviointi. Osaraportti 1: Laatu- ja kehittämisavustukset ja ylläpitämisluvat. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 58.

Markkanen, M., Lang, T., Lillas, A., Lovio, M., Manninen, J., Takatalo, E., Kamppi, P., Knubb-Manninen, G. & Pietiläinen, V. 2012b. Kansalaisopistojen oppilaitos- ja ylläpitäjäjärakenteen arviointi. Osaraportti 2: Rakenteellisten muutosten, lakiuudistusten ja oman toiminnan arviointivelvoitteen toteutuminen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 60.

JUHANI PÖRTFORS

Vapaa sivistystyö, erityisesti kansalaisopistot, vaihtelevissa diskursiivisissa jännitekentissä

Vapaa sivistystyö, liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta, on saanut 2000-luvun myötä kokea, miltä tuntuu joutua päätöksenteon ytimeen. Valtiontaloudellisesti pienet toimijat ovat saaneet olla kohtuullisen rauhassa suuremmilta mullistuksilta, mutta talousjärjestyksen sekundaariaallot ovat tavoittaneet alan virkamiehet ja sen myötä myös vapaan sivistystyön eri toimintamuodot.

Ensimmäiset halkeamat koettiin kuitenkin jo 90-luvulla, jolloin ilmoille heitettiin ajatus vapaan sivistystyön tehtävän loppumisesta. Halkeama, jännite, ristiriita, murroskohta tai kaikkia näiden ilmentymien risteymiä tai jännitekenttiä, jotka eri tavoin jakavat vapaan sivistystyön toimijoita kahteen tai useampaan leiriin tai diskurssikenttään liittyen olemassaoloon, perustehtävään, asiakaskuntaan, rahoitukseen, organisoitumiseen jne.

Tarkastelen tässä artikkelissa näitä vapaan sivistystyön 2000-luvun teemoja, joita olen poiminut verkkolehti Sivistysnetistä, alan asiantuntijoiden puheenvuoroista sekä kunta- ja valtioviranomaisten vapaan sivistystyöhön liittyvistä dokumenteista. Teemojen valinta perustuu omaan kokemukseen vapaan sivistystyön tämän päivän keskeisistä sekä keskustelua herättäneistä näkemyksistä ja lausunnoista.

Tarkastelutapani on vapaasti diskurssianalyttinen, johon olen liittänyt ns.

jänniteanalyttisen tarkastelun sekä holorefleksiivisyyden, joka viittaa kykyyn nähdä monet asiat – myös itsensä ja oman arkielämänsä – osana maailmanlaajuisia kehityskulkuja ja sosiaalisia rakenteita (ks. <http://patomaki.fi/2013/08/heikki-patomaen-haastattelu-ajattele-solidarisesti-toimi-paikallisesti-ja-maailmanlaajuisesti/>). Näiden lisäksi olen tapaillut Stuart Hallin identiteettipohdintaa ja Michel Foucaultin valtanäkemyksiä sekä polkuriippuvuuden lähestymistapaa.

Tämän päivän urheilutermejä käyttäen olen ottanut kiinni mainitunlaisista keskustelunaiheista ja pyrkinyt niitä taustoittamaan. Minulle tämä käy harjoituksesta, mutta ministerien suusta harjoitus-sanan käyttö kansalaisten elinolosuhteisiin vaikuttavissa

hankkeissa saa minussa aikaiseksi primääriaaltomaisen reaktion. Omalla asiantuntemuksellani kykenen vain avaamaan näitä tärkeitä aiheita, mutta toivon avausten herättävän muutosvoimaa ja toisinajattelua kansalaisten parhaaksi.

Aiheiden valinnassa olen edennyt tuoreimmasta teemasta aiemmin esiin tulleisiin. Teemat ovat osittain päällekkäisiä ja osittain väkivaltaisesti kirjoitusyhteydestä irrotettuja eikä niille ole merkitty omistajaa, vaan teemat on tulkittu yhteiseksi tietovarannoksi.

Esitetyllä valintaperiaatteella tarkasteltavia teemoja on yhdeksän: 1. kestävyysvajeen kourissa – kaikkien pitää säästää, 2. rahoitus- ja rakennetyöryhmä – governmentalistista pohdintaa, 3. vapaan sivistystyön perustehtävä – polkuriippuvaa painolastia, 4. kansalaisaktiivisuus ja syrjäytymisen ehkäiseminen – pelkkää lumettako, 5. mahtimurentajien matkassa – missä tukijoukot, 6. hajottaako koko järjestelmä – kuntaliiton lausahduksia, 7. tulevaisuutta tekemässä – vain järjestötkö ovat kykeneviä, 8. vapaan sivistystyön yhteistyökenttä – identiteetti haussa, 9. vapaan sivistystyön tutkimus – karttaako aikuiskasvatus

JUHA SIHVONEN

Vielä kerran: Onko vapaat sivistystyöt tehty?

Olen työskennellyt kansalaisopistojen opettajana ja rehtorina yli 30 vuotta ja osallistunut tänä aika lukuisiin vapaan sivistystyön kehittämishankkeisiin sekä valtakunnallisissa että paikallisissa projekteissa. Olen kirjoittanut havainnoistani joukon artikkeleja ja väitöskirjan. Palaan tässä artikkelissa muutamiin keskeisiin kirjoituksiini ja arvioin niiden avulla vapaan sivistystyön kehitystä 1980-luvun lopulta tähän päivään. Lopuksi esitän oman ehdotukseni siitä, millaisia tehtäviä vapaalla sivistystyöllä minun mielestäni tulisi olla tämän päivän Suomessa.

1. Murtuvatko opistotyön myytit?

Vapaan sivistystyön XXXI vuosikirja Kriittinen ajattelu Aikuiskasvatuksessa omistettiin professori Aulis Alaselle hänen täyttäessään 60 vuotta. Kirjoitin kirjaan artikkelin Murtuvatko opistotyön myytit? Kansalaisopistoissa käytiin tuohon aikaan vilkasta keskustelua mm. siitä tulisiko niille sallia mahdollisuus ammatillisen koulutuksen järjestämiseen, johon opistoissa oli suhtauduttu kriittisesti aina Castrénin ajoista alkaen (ks. Alanen 1969). Opistotoiminnan tehtäväala haluttiin rajata yleissivistävään opetukseen. Asetuin kannattamaan ammatillisen aikuiskoulutuksen sallimista opistoille, joka sitten toteutuikin vuoden 1991 opistolain muutoksessa.

2. Onko vapaat sivistystyöt tehty?

Vuonna 1990 KTOL julkaisi kirjoittamani kirjasen Onko vapaat sivistystyöt tehty? (Sihvonen 1990). Mm. Aulis Alasen (1969 ja 1986) kirjoituksiin nojaten kävin läpi kansalaisopistotoiminnan perusarvot (ihmisyys, tieteenomaisuus ja puolueettomuus) ja esitin omat kommenttini niiden ajankohtaisuudesta. Eniten minulla huomautettavaa oli perinteisesti tulkittua ihmisyyttä kohtaan. Toisaalta en uskonut, että kansalaisopistoilla olisi enää kunnan roolia Snellmanin (1932) mukaisten ”siveellisten kansalaisten” kasvattamisessa ja toisaalta perinteisesti tulkittu humanismin luontosuhde ei enää ollut riittävä (vrt. Linkola 1989, Harva 1990).

3. Sivistystä kaikille vai valituille?

Palasin opistotoiminnan perusarvoihin väitöskirjassani (Sihvonen 1996) ja esitin niihin lisättäväksi ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä kansainvälisyyden. Opistotoiminnan tehtäväkäsityksen ehdotin määriteltäväksi toimimista kunnallisena palveluna ja tehtäväalan ytimeksi edelleen yleissivistävää aikuiskoulutusta täydennettynä ammatillisena aikuiskoulutuksella. Väitöskirjani sisältää myös kuvauksen opistotoiminnan eriytymiskehityksen kiihtymisestä aikuiskoulutusmarkkinoiden kiristyvässä kilpailussa, johon kansalaisopistot temmattiin mukaan 1990-luvun alussa käynnistyneen markkinaperusteisen aikuiskoulutuksen (Alanen 1992) kaudella.

4. Opistotoiminnan laadun arviointi

Koulutuksen laadun arviointi nousi 1990-luvulla koulutuspolitiikan keskiöön. Vuoden 1999 Laki vapaasta sivistystyöstä velvoitti myös vapaan sivistystyön oppilaitokset oman toimintansa arvioitiin. Olen ollut aktiivinen opistotoiminnan arvioinnin ja laadun kehittäjä, vaikka tätä toimintaa kohtaan tunnettiin pelkoja opistoväen keskuudessa. On pelätty, että opistotoiminnan laadun arviointi johtaa toiminnan kangistumiseen ja opistojen itsemääräämisoikeuden kaventumiseen. Itse olen ollut toista mieltä ja pitänyt tärkeänä, että opistot pystyvät entistä luotettavammin perustelemaan päätäjille, miksi ne ovat julkisen tukensa ansainneet (ks. Sihvonen 1995, 1999 ja 2006).

5. Sivistysyhyöty ja sosiaalinen pääoma

Kansalaisopistotoiminta, kuten koko vapaa sivistystyö joutuu jatkossa kamppailemaan yhä kovemmin julkisesta tuestaan. Tämä tuli selvästi esille, kun Koulutuksen arviointineuvosto julkaisi arvioinnit vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteesta, ja palvelukyvyistä (ks. KAN 16/2006) ja vapaan sivistystyön vaikuttavuudesta ja suuntaviivaopinnoista (KAN 25/2007). Nämä arviot mielessämme kirjoitimme (Jokinen, Poikela ja Sihvonen 2012) kirjaseen *Sivistysyhyöty ja sosiaalinen pääoma*, jonka keskeinen johtopäätös oli se, että vapaan sivistystyön on kyettävä entistä paremmin osoittamaan, millaista sivistysyhyötyä se pystyy tuottamaan yhteiskunnalle ja miten sen tuottama sosiaalisen pääoman tarve kasvaa yhä pirstaloituvammaksi muuttavassa yhteiskunnassa.

6. Mihin vapaata sivistystyötä tarvitaan tämän päivän Suomessa?

Loppuun perusteltu ehdotukseni vapaan sivistystyön tämän päivän tehtäviksi.

RENATA SVEDLIN

Artikeln handlar om Den fria bildningen i evalueringens grepp. Det utgör en granskning av utvecklingen av den nationella evalueringen i relation till olika evalueringsprojekten fokuserade på den fria bildningen under 2000-talet och till idag. Artikeln resonerar kring perspektiv på evaluering, evalueringens ställning av oberoende eller fristående, samt perspektiv på den fria bildningens position i dagens samhälle.

ARI ANTIKAINEN

Ei ole yhtä sivistystä. Sivistyksen merkityksestä

Kirjoituksessani pohdin sivistyksen merkitystä nyt ja tulevaisuudessa. Tulevaisuutta ei voida ennustaa. Tulevaisuus tehdään. Tekemistä varten tarvitaan mahdollisten tulevaisuuksien pohdintaa. Millaiset mahdollisuudet avautuvat nykyisen yhteiskunnallisen muutoksen valossa? Voidaanko pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan suomalaista koulutusmallia jatkaa ja kehittää?

PÄIVI ATJONEN

Artikkelissa tarkastellaan jatkuvasti lisääntyvän arvioinnin merkitystä vapaan sivistystyön sivistys-idealille ja vapauden periaatteelle. Arviointi tarkoittaa arvon antamista ja arviointikohteiden valinta sinänsä kertoo arvottamisesta, ts. luokittamista tärkeäksi tai vähemmän tärkeäksi, hyväksi tai pahaksi, oikeaksi tai vääräksi. Artikkelissa luodaan ensiksi katsaus viime vuosina vapaaseen sivistystyöhön kohdentuneisiin arviointeihin ja pohditaan, millaisista arvovalinnoista ne kertovat. Toiseksi avataan vapaan sivistystyön kentän keskusteluista eräitä ajankohtaisia huolenaiheita, joilla on yhteyksiä arviointiin. Kolmanneksi tarkastellaan vapaan sivistystyön arviointia eräiden toteutuneiden arviointien mittarivalintojen avulla: onko kysytty oikeita ja hyviä kysymyksiä suhteessa elinikäiseen oppimiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen tai osallisuuteen, jotka on asetettu hyveiksi laissa vapaasta sivistystyöstä?. Lopuksi arviointi-intoon kohdistuva kritiikki kiteytetään viiteen näkökulmaan, joissa tarkastellaan sivistyksen redusoimista tilivelvollisuudeksi, suoritteiksi, formaalin kouluopin täydentäjäksi, täsmähyödyn etsinnäksi ja minä-mission palvelemiseksi.

VELI-MATTI VÄRRI

Liikelaitosyliopiston kadotettu sivistystehtävä

Sosiologi Richard Sennett on tulkinnut viiltävästi aikamme henkistä tilaa; hänen mukaansa vähäosaisiin kohdistuvan kunnioituksen ja arvostuksen puute jäytää pahiten nyky-yhteiskunnan rakenteita. Perussyynä on yhteiskunnan liikelaitostuminen, muuttuminen kylmäksi kilpailuyhteiskunnaksi. Kilpailuyhteiskunta tuottaa joillekin menestystä, joka perustuu perin juurin siihen, että on myös häviäjiä. Ajan henki korostaa vitaalisuutta, nuoruutta, ruumiin terveyttä ja kauneutta, mutta se ei suosi niiden ominaisuuksien kehittymistä, jotka ovat ensisijaisia ja välttämättömiä kehittyneelle moraalille. Joustavuus, laskelmoivuus, ja muutosalttius ovat markkinavoimien katsannossa hyödyllisempiä kuin ehkä muutosvastarintaa aiheuttavat moraaliset luonteenhyveet. Ajan henki läpäisee koko kentän ulottuen kilpailutalouden ylivaltaana niillekin elämänalueille, jotka eivät ole perusluonteeltaan taloudellisia: kasvatukseen, koulutoimeen ja yliopistoon.

Uusliberaali eetos on tavoittanut myös korkeimman koulutuksen. Kilpailuideologia säätelee yliopistojen olemassaoloa ja koulutusohjelmien laadintaa. On alkanut jopa vaikuttaa siltä, että yliopistot ovat olemassa päästäkseen mahdollisimman korkealle joillakin mielivaltaisilla rankkeerauslistoilla. Tehokkuusvaatimukset yhdistyneenä jatkuvaan suoritusten kontrollointiin luovat uudenlaista laskelmoivaa ja lyhytjännitteistä akateemista mentaliteettia. Emme enää tiedä, olemmeko isänmaan, ihmiskunnan vai ”markkinoiden” asialla. Millaisen tiedonintressin varassa toimimme, ja mikä toimintamme suhde hyvän elämän ja demokratian ideaaleihin. On selvää, että esimerkiksi lääketieteelliset läpimurrot ovat yleisinhimillisesti arvokkaita ja teknologiset innovaatiot voivat olla myös yhteiseksi

hyväksi. Mutta pelkästään ekonomisen ajattelun ja kilpailuideologian piirissä tieteellisen tiedon eetos redusoituu ja pelkistyy teknologiseksi ajatteluksi. Siten tiedosta tulee pelkkä vaihdon väline rahan ja menestyksen hankkimiseksi. Pidemmällä aikavälillä tieteellisen yhteisön markkinaistuminen on uhka myös demokratialle, koska korkeimman opin tyyssijassa ei ole aikaa, tilaa eikä rahoitusta yhteiskuntaa kriittisesti uudistavalle tutkimukselle ja keskustelulle. Mikä on yliopiston eetos tilanteessa, jota leimaavat arvotodellisuuden pirstaleisuus, eriarvoistuminen ja maailmanlaajuiset ekologiset ongelmat. Mikä on se isompi ihannekuva, josta tämän ajan pedagogiset päämäärät kumpuavat? Onko yliopistolla kasvatus- ja sivistystehtävää vai onko se pelkkä tuotantovoima?

ANJA HEIKKINEN, SINI TERÄSAHDE & JENNI PÄTÄRI

Sen enempää vapaa sivistystyö kuin vapaa akateeminen tutkimus ja opetus kaikkia kansalaisia hyödyttävänä, kaikkien saatavilla olevana ja kaikkien rahoittamana hyvinvointipalveluna eivät enää vuosiin näytä sopineen ylikansallisen hallinnan ja globaalien markkinoiden toimintalogiikkaan. Kysymykset käytännön, politiikan ja tieteen yhteyksistä ovat olleet vapaan sivistystyön institutionalisoinnissa keskeisiä alusta alkaen. Vaikka sanastot ovat muuttuneet, onko nykyinen taloudellisen kilpailukyvyn ja hyödyn retoriikka sittenkään niin dramaattisen erilaista kuin kansallisen itsenäisyyden ja eheyden retoriikka runsas sata vuotta sitten? Onko vapaan sivistystyön konkreettinen toteutus, sisällöt ja merkitys todella kiinnostanut sen enempää institutionaalisia toimijoita kuin tieteen edustaja?

Näinä aikoina vapaan sivistystyön tutkimusta ehdollistavat niin alan organisaatioiden kuin tieteentekijöiden kilpailu omilla markkinoillaan. Vapaan sivistystyön organisaatiot käyvät edunvalvontakamppailuja paikallisilla, kansallisilla ja ylikansallisilla koulutus- ja professiomarkkinoilla, yliopistot ja niiden henkilöstö taistelevat ylikansallisilla julkaisu- ja rahoitusmarkkinoilla. Edellisten on oikeutettava olemassaolonsa ja tarpeellisuutensa koulutusta yleensä koskevin taloudellisin, sosiaalisin ja pedagogisen laadun kriteerein, jälkimmäisten on osoitettava kelpaavuutensa arvostetumpien yhteiskunta- ja ihmistieteiden joukkoon kulloistenkin muotivirtausten mukaan. Tukevatko kummankaan osapuolen intressit tutkimusta, joka kriittisesti ja konkreettisesti analysoisi vapaan sivistystyön todellisia toiminta- ja käytänteitä sekä toimintaan osallisten kasvattajien ja kasvatettavien pyrkimyksiä ja kokemuksia? Vai mitätöivätkö molemmat tällaisen tutkimuksen ja menetetäänkö niin käytäntöä ja politiikkaa kuin tiedettäkin rakentava potentiaali?